

Kaupunginhallituksen lausunto vuoden 2022 arviointikertomuksen keskeisistä havainnoista

Tarkastuslautakunta kysyy, onko Porin kaupungissa kärkihankkeisiin nimettyjen rakennushankkeiden valmistelu tehty riittävän huolellisesti? Miten varmistetaan 12 kärkikohteen toimintamallin painoarvo jatkossa?

Jouko Hautamäki ja Markku Koppelomäki

Kärkikohteille on jokaiselle nimetty vastuuhenkilöt, jotka vastaavat oman/omien kärkikohteidensa kokonaisuudesta. Kärkikohteiden vastuuhenkilöä voidaan vaihtaa sen mukaan, missä vaiheessa mikäkin kohde on. Esimerkiksi onko kohde kaavoitusvaiheessa vai rakennusvaiheessa. Kärkikohteiden etenemistä seurataan kaupunkikehitysryhmässä, joka kokoontuu kerran kuukaudessa. Tilannekatsauksissa käydään läpi kärkikohteissa mahdollisesti tapahtuneet muutokset tai seuraavat tulevat vaiheet.

Kaupunkikehitysryhmään kuuluu edustajia tekniseltä toimialalta, elinvoima- ja ympäristötoimialalta sekä konsernihallinnosta. Talousarvion 2024 valmistelussa on otettu huomioon 12 kärkikohdetta.

Kaupunginhallituksen esitys toimenpiteiksi: Kaupunginhallitus edellyttää, että 12 kärkikohteen osalta toimintatapaa jatketaan ja kehitetään myös tulevina vuosina. Erityishuomio tulee kiinnittää kärkikohteiden säännölliseen raportointiin kaupunginhallitukselle. Valmisteluvastuu asiasta on talous- ja hallintojohtajalla.

Tarkastuslautakunta toistaa vuoden 2021 arviointikertomuksen huolensa siitä, että eniten kustannuksia tuottavien TOP 11 -prosessien ulkopuolelle jääminen saattaa jättää tärkeitä kokonaisuuksia kaupunginvaltuuston ohjauksen ulkopuolelle. Sivistystoimiala on hyvinvointialueuudistuksen jälkeen Porin kaupungin suurin toimiala. Toiminnalliset tavoitteet oli asetettu TOP 11 -prosessien perusteella, jolloin tavoitteiden ulkopuolelle jäivät sivistystoimialalta kaikki muut yksiköt paitsi varhaiskasvatus ja opetusyksikkö. Sen sijaan vuonna 2021 huomion kohteeksi otetulle elinvoima- ja ympäristötoimialalle oli nyt asetettu kolme toiminnallista tavoitetta, joiden toteutumisesta toimiala raportoi.

Tarkastuslautakunta muistuttaa asetettujen tavoitteiden ja mittareiden valinnan merkittävydestä, jotta kaupunkistrategian ohjausvaikutus niiden taustalla toimii. Asia on hyvä pitää mielessä käännettäessä katseet kohti vuotta 2023, kun uuden Pori 2030 -strategian mukaisesti tavoitellaan paikkaa sujuvan arjen ja kestävän kasvun kotikaupunkina.

~~Tuomas Hatanpää ja Tomi Lähteenmäki~~

Vuoden 2023 talousarvio tehtiin hyvinvointialueuudistuksen takia ilman perusturvatoimialaa, jonka euromääräinen painoarvo oli aiemmin noin puolet kaupungin talousarviosta. Uudessa tilanteessa otettiin käyttöön TOP 10 -prosessit, jotka kattavat käytännössä jokaisen palvelualueen, myös sivistystoimialan kaikki yksiköt.

Talousarvioon kirjatut toiminnalliset tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit on johdettu tiukasti Porin strategiasta. Uutta mallia on sovellettu vuoden 2023 talousarvion valmistelusta lähtien. Uudistuksen myötä kaupunkistrategian ohjausvaikutus kaupungin käytännön toimintaan on huomattavasti aikaisempaa parempi.

Kaupunginhallituksen esitys toimenpiteiksi: Kaupunginhallitus edellyttää, että talousarvion laadinnassa kiinnitetään erityishuomio siihen, että kaikkien toimialojen osalta keskeiset toiminnot ovat esillä talousarviossa ja niille asetetaan selkeät tavoitteet, jotka on johdettu strategiasta. Valmisteluvastuu asiasta on strategia- ja hyvinvointijohtajalla.

Alkuperäinen 6,4 miljoonaa euroa alijäämäinen tulosta-voite ei ollut kovin kunnianhimoinen. Tosin tätäkään tavoitetta ei aivan saavutettu. Tarkastuslautakunta seuraa valtuustosopimuksen mukaisten talouden tasapainotustoimenpiteiden vaikuttavuutta.

Tarkastuslautakunta esittää vakavan huolensa Porin kaupungin vuosia paisuneesta lainakannasta yhdistettynä nouseviin korkoihin ja hyvinvointialueuudistuksen jälkeisen ajan pienentyneeseen kuntatalouden volyyymiin.

Tuomas Hatanpää

Yleinen talouskehitys on ollut huomattavasti heikompaa, mitä arvioitiin valtuustosopimuksen laatimishetkellä. Kuntataloutta on lisäksi rasittanut odotettua enemmän hyvinvointialueuudistukseen liittyvät muutokset verorahoituksen kokonaisuudessa. Erityisesti valtionosuuksien hyvin negatiiviset muutokset ovat olleet yllättäviä ja tuoneet huomattavia lisähaasteita valtuustosopimuksen tavoitteiden toteuttamiseen. Valtuustosopimuksessa todetaan: ”Vahvistamme Porin taloutta ensisijaisesti aktiivisella kasvu-, yrittäjyys- ja työllisyyspolitiikalla. Veroja ei lähtökohtaisesti nosteta”. Ottaen huomioon myös TE-uudistuksen merkityksen jatkossa kuntataloudelle, on valtuustosopimuksessa linjatuista periaatteista syytä pitää kiinni. Lainakannan kasvua pyritään rajoittamaan kaikin käytössä olevin keinoin talousarvioiden laadinnan yhteydessä. Koska kaupungin talous ei ole tasapainossa, investointisuunnitelma on sen mukainen, eli niukka.

Kaupunginhallituksen esitys toimenpiteiksi: Kaupunginhallitus yhtyy talous- ja hallintojohtajan lausuntoon. Sen mukaisesti valmistellaan vuoden 2024 talousarviota. Valmisteluvastuu asiasta on talous- ja hallintojohtajalla sekä kaupunginjohtajalla.

Tarkastuslautakunta on vuosien ajan korostanut toiminnallisten ja taloudellisten tehostustoimien kiireellisyyttä. Nouseva korkotaso, inflaatiokehitys ja hyvinvointialueuudistuksen jälkeinen uusi kaupunkirakenne asettavat uusia haasteita tervehdyttämistoimille.

Tuomas Hatanpää

Kaupungin talousarviossa on jo useamman vuoden ajan linjattu pitkäjänteisiä tehostamistoimenpiteitä koskien kaupungin merkittävimpiä palveluprosesseja. Lähtökohta kaikessa on tähän asti ollut, että toimenpiteet eivät saa näkyä palvelutason heikentymisenä. Päähuomio näissä oli aiemmin perusturvan prosesseissa, jotka sisälsivätkin huomattavaa tehostamispotentiaalia. Nykyisissä palveluprosesseissa tehostamismahdollisuuksia on vähemmän. Mikäli taloudellisia vaikutuksia halutaan nopeammin ja

voimakkaammin, tulee kaupungin tarjoamien palveluiden määrää ja laatua tarkastella kriittisemmin. Toistaiseksi tämäntyyppiseen valmisteluun ei ollut poliittista kannatusta.

Kaupunginhallituksen esitys toimenpiteiksi: Kaupunginhallitus yhtyy tarkastuslautakunnan esittämään huoleen. Kaupungin taloutta tasapainotetaan valtuustuosopimuksen kasvu- ja palvelupolitiikkaan liittyvien linjausten mukaan. Valmisteluvastuu asiasta on talous- ja hallintojohtajalla ja kaupunginjohtajalla.

Muista toimialoista poiketen teknisen toimialan valtuustoon nähden sitova erä on toimintamenot, vaikka toimintatulojen merkitys talousarvion kokonaisuudessa on merkittävä. Tarkastuslautakunta kysyy, olisiko myös toimintatulot huomioiva ja toimintakatteeseen perustuva budjetointimalli tarkoituksenmukaisempi toimintatapa?

Tuomas Hatanpää

Voimassa oleva menettely teknisen toimialan sitovuustason osalta on otettu käyttöön seitsemän vuotta sitten tilanteessa, jossa toimialalla oli erittäin isoja haasteita menobudjetin hallinnan kanssa. Toimintakate sitovuustasona oli tätä ennen johtanut erittäin huonoon lopputulokseen. Budjetoimattomat tulot olivat johtaneet usein menobudjetin rajattomuuteen käytännössä. Vuoden 2024 talousarvion laadinnan yhteydessä teknisen toimialan osalta siirrytään normaaliin bruttositovuuteen. Eli jatkossa tekninen toimiala on valtuustoon nähden vastuussa menojen lisäksi myös tuloarvion toteutumisesta.

Kaupunginhallituksen esitys toimenpiteiksi: Kaupunginhallitus edellyttää, että vuoden 2024 talousarviossa sitovuustasot tekniselle toimialalle määritellään talous- ja hallintojohtajan lausunnon mukaisesti. Valmisteluvastuu asiasta on talous- ja hallintojohtajalla.

Perusturva on perinteisesti ollut vaikeimmin budjetoitava toimiala kaupungin talousarviossa. Tarkastuslautakunta toivoo hyvinvointialueuudistuksen jälkeisen kaupungin uuden organisaatorakenteen mahdollistavan kustannusten nousun paremman ennustettavuuden. Tämä tarjonee edelleen enemmän keinoja talouden pitkäjänteiseen suunnitteluun.

Tuomas Hatanpää

Hyvinvointialueuudistuksen jälkeinen organisaatorakenne helpottaa talouden pitkäjänteistä suunnittelua osaltaan. Uusia haasteita on kuitenkin muodostunut tulojen ja erityisesti valtionosuuksien arvioinnissa. Menettelyt niiden määräytymisessä ovat olleet epäselviä ja aiheuttaneet kaikille kunnille epävarmuutta. Koko rahoitusjärjestelmän osalta on myös käynnistynyt maan uuden hallituksen toimesta uudistustyö,

jonka tuloksia ei tietenkään tässä vaiheessa osaa kukaan vielä arvioida. Myös menojen osalta uusia haasteita tuo TE-uudistus, jonka vaikutukset alkavat näkyä vuonna 2025. Kuntataloutta joudutaan jatkossakin suunnittelemaan monelta osin epävarmoissa olosuhteissa.

Kaupunginhallituksen esitys toimenpiteiksi: Kaupunginhallitus yhtyy talous- ja hallintojohtajan lausuntoon.

Tarkastuslautakunta toteaa laadukkaan, toimivan ja ympäristöystävällisen vesihuoltoverkoston olevan itseisarvo, mutta ei itsestäänselvyys. Vedenjakelun toimivuus on tunnistettu kriittiseksi tekijäksi myös kaupungin sisällä toimialojen riskikartoituksissa. Porin Vesi liikelaitoksen perustelluille investointitarpeille tulee antaa riittävä painoarvo kaupungin taloussuunnittelussa.

Tuomas Hatanpää ja Ismo Lindfors

Porin Vesi, liikelaitoksen toimiva johto yhtyy tarkastuskertomuksessa esitettyyn tarkastuslautakunnan näkemukseen vesihuollon merkityksestä yhdyskunnan toiminnalle sekä vesihuollon investointitarpeiden painoarvosta kaupungin investoinneissa.

Porin Veden investoinnit on rahoitettu kokonaisuudessa Porin Veden omalla tulorahoituksella. Tämä on voimassa olevan vesihuoltolain mukainen toimintatapa. Porin Veden vuotuinen talousarvio- ja taloussuunnitelmaesitys sisältää vesihuoltolaitoksen näkemyksen mukaiset investoinnit siten, että puhdistamoiden ja verkostojen tila pysyy kestäväällä tasolla. Saneerausvelka ei näin pääse kasvamaan ja inflaatiokehitys huomioidaan investointien rahoituksessa. Erityisesti on huomioitava, että Porin Veden investoinnit ovat viime vuosina painottuneet voimakkaasti saneerausinvestointeihin, koska uusia asuinalueita on rakennettu verrattain vähän.

Kaupunginhallituksen päättämässä budjettikehyksessä ja edelleen liikelaitoksen budjetissa ollut investointien enimmäismäärä vuosina 2021 ja 2022 oli 4 M€. Vuonna 2023 ja vuoden 2024 budjettikehyksessä tämä on 5 M€. Kaupunginhallituksen ja kaupunginvaltuuston käsittelyyn lähtevä Porin Veden budjettiesityksen 2024 investointisuunnitelma sisältää Porin Veden johtokunnan perustellun näkemyksen jatkuvuosiensa 2025-26 investointien rahoituksesta. (Ismo L.)

Talousarvion laadinnan yhteydessä Porin Veden investointitarpeet on huomioitu aina liikelaitoksen johdon näkemysten mukaisesti. (Tuomas H.)

Kaupunginhallituksen esitys toimenpiteiksi: Kaupunginhallitus edellyttää, että talousarviovalmistelussa huomioidaan aina Porin Veden merkitys kriittisenä tekijänä kaupungin, yritysten ja kuntalaisten toiminnalle. Valmisteluvastuu asiasta on talous- ja hallintojohtajalla sekä kaupunginjohtajalla.

Tarkastuslautakunta esittää huolensa elintarvikkeiden hintakehityksen vaikutuksista jo valmiiksi tiukaksi mitoitettuihin elintarvikehankintoihin.

Jani Sundell

Elintarvikkeiden sekä raaka-aineiden jatkuva hankinta- ja reseptiikkasuunnittelu on mahdollistanut kustannustehokkaan ja laadukkaan ateriatuotannon huolimatta niiden poikkeuksellisen korkeasta hintojen noususta. Valmistuksessa käytettävillä raaka-aineilla on kuitenkin usein merkittävä vaikutus ruuan maku- ja laatukokemukseen, eivätkä raaka-aineiden vaihdot ole näin ollen kaikissa tapauksissa mahdollisia. Ruuan raaka-ainekustannusten vaikutusten hillitsemiseksi sekä maku- ja laatukokemuksen ylläpitämiseksi on aiempien vakiintuneiden toimintamallien rinnalle perustettu vuonna 2023 henkilöstön osallistamiseen perustuva kehittämistyöryhmä. Kehittämistyöryhmä koostuu Palveluliikelaitoksen kokeista sekä suunnitteluasiantuntijoista. Työryhmän tavoitteena on kehittää kustannustehokkuutta sekä ruuan laatua raaka-aine valintojen, reseptiikan ja mahdollisesti uusien toimintamallien avulla. Lisäksi hävikinseurannasta saadun datan perusteella pyritään minimoimaan kokonaistuotantoketjun kustannuksia osaltaan lisäävä hävikkiprosentti.

Kaupunginhallituksen esitys toimenpiteiksi: Kaupunginhallitus yhtyy palveluliikelaitoksen johtajan lausuntoon ja edellyttää, että palveluliikelaitoksen talouden ja toiminnan suunnittelussa varmistetaan laadukas ateriatuotanto. Valmisteluvastuu asiasta on liikelaitoksen johtajalla sekä kaupungin talous- ja hallintojohtajalla.

Tarkastuslautakunta suosittelee, että muun muassa kasvavien omistajaohjausvastuiden sekä pitkäjänteisen omistajaohjauksen kehittämistyön jatkamiseksi, omistajaohjaus- ja rahoitusyksikön riittävä resurssointi varmistetaan. Resurssointiin liittyy riittävän henkilöstömäärän lisäksi asianmukaiset tekniset työvälineet.

Tarkastuslautakunta huomauttaa, että konserniohjeen edellyttämien HHJ-tutkintovaatimusten suorittamisen valvonta on yksi osa hallitustyöskentelyn omistajaohjauksesta. Tarkastuslautakunta suosittelee, että kaupunginhallitus linjaa tutkintosuoritusten valvonnan toteuttamisesta.

Lauri Kilkku

Omistajaohjaus- ja rahoitusyksikköä on johtanut 1.3.2023 alkaen määräaikaisesti Lauri Kilkku. Tämä järjestely on voimassa vuoden 2023 loppuun asti. Resurssointiin liittyen yhtenä johtopäätöksenä on, että varainhallinnan osalta tulee lisätä suunnitteluosaamista ja mahdollisuutta kohdistaa aiempaa enemmän

työpanosta suunnitteluun ja kehittämiseen. Tässä tarkoituksessa on muodostettu rahoituspäällikön työsuhde, joka on toistaiseksi määräaikainen. Lisäksi suunnitelmana on siirtää varainhallinnan toimintayksikkö osaksi talous- ja hallintoyksikköä. Perusteluna on se, että varainhallinnalla on enemmän yhteistä taloushallinnon kanssa kuin omistajaohjauksen. Siirrossa tulee kuitenkin huomioida, että kaupunkiemion ja tytäryhtiöiden yhteiseen rahoituksen suunnitteluun tulee panostaa jatkossa aiempaa enemmän.

Porin kaupungin omistajapoliittisten linjausten päivittäminen on tarkoitus käsitellä vuoden 2023 lokakuun valtuuston kokouksessa. Keväälle 2024 on aikataulutettu konserniohjeen päivittäminen, missä yhteydessä viimeistään päätetään myös HHJ-tutkintovaatimusten suorittamisen valvonnasta.

Kaupunginhallituksen esitys jatkotoimenpiteiksi: Kaupunginhallitus edellyttää, että vs. rahoitusjohtajan lausunnossa esitetyt asiat valmistellaan lausunnon mukaisesti. Valmisteluvastuu asioista on vs. rahoitusjohtajalla, talous- ja hallintojohtajalla sekä kaupunginjohtajalla.

Tarkastuslautakunta uudistaa vuoden 2021 arviointikertomuksen huomionsa siitä, että muutosten keskellä tärkeintä on huolehtia, että Satakunnan hyvinvointialueella asuvien kuntalaisten palvelut kehittyvät asiakasnäkökulma edellä.

Lisäksi tarkastuslautakunta esittää huolensa siitä, ettei olemassa olevia palveluja päästetä rapautumaan. Etenkin tilanteissa, joissa rahat ja henkilöstö palvelun tuottamiseksi on siirretty Porin kaupungilta hyvinvointialueelle. Rahat ja henkilötyövuodet tulee jatkossakin käyttää porilaisten palvelujen hyväksi eikä upottaa resursseja pohjattomaan yhteiseen kassaan. Yhdyspinta- ja edunvalvontatyö tulevat korostumaan jatkossa entistä vahvemmin, jotta Porin kaupunkilaisten tarpeet tulevat kuulluksi ja täytetyksi.

Tomi Lähteenmäki

Tarkastuslautakunnan huoli on aiheellinen. Satakunnan hyvinvointialue on käynnistänyt toimintansa hitaasti ja hieman takkuillen. Moni peruspalvelu toimii kuten ennenkin, mutta kuntien ja hyvinvointialueen yhdyspinnoilla on ollut haasteita. Hyvinvointialueen organisaatio on rakentunut toimintakuntoiseksi vasta syksyllä 2023, minkä takia ongelmia on syntynyt esimerkiksi yhdistysten avustamisessa. Hyvinvointialueen näkemys on valitettavasti sellainen, että Porin kaupungilta siirretyt avustuspäärahat käytetään koko maakunnan kattavaan toimintaan. Hyvinvointialue on etsinyt omaa rooliaan ja toimintatapojaan, ja muun muassa yhdenvertaisuusperiaatetta on ylikorostettu. Porin kaupunginhallituksen asettama yhdyspintatoimikunta, porilaiset aluevaltuutetut sekä asianomaiset neuvottelijat keskinäisissä neuvotteluissa valvovat parhaansa mukaan Porissa asuvien ihmisten etua, etteivät porilaisten sosiaali- ja terveyspalvelut heikkene muuttuvassa tilanteessa.

Kaupunginhallituksen esitys jatkotoimenpiteiksi: Kaupunginhallitus yhtyy strategia- ja hyvinvointijohtajan lausuntoon ja edellyttää, että strategia- ja hyvinvointijohtaja edistää kaupungin ja hyvinvointialueen järjestelmällistä yhteistyötä. Valmisteluvastuu asiasta on strategia- ja hyvinvointijohtajalla.

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota viime vuonna kasvaneisiin kaupungin investointeihin, jotka ovat kasvattaneet myös velkavastuiden määrää. Maailmantilanteen jatkuessa epävakaina, inflaation kiihtyessä sekä korkojen jatkaessa nousuaan on erityisen tärkeää löytää oikea tasapaino kaupungin investointitason ja velanoton osalta. Pitkäjänteinen, valtuustokaudet ylittävä investointien suunnittelu auttaisi kokonaiskuvan muodostamisesta niin investointien kuin rahoitustarpeidenkin osalta.

Tarkastuslautakunta näkee tarpeelliseksi kassanhallintajärjestelmän pikaisen hankkimisen kaupungin rahoitussuunnittelun varmistamiseksi. Nykyisellään järjestelmän puuttuminen aiheuttaa riskin, kun käytettävissä ei ole työkaluja kassavirtaennusteen reaaliaikaiseen seurantaan.

Tuomas Hatanpää ja Lauri Kilkkü

Tarkastuslautakunnan huoli kaupungin velkaantumisesta on aiheellinen. Kaupungin investointien rahavirtaan on huomattavasti helpompi ja tarkoituksenmukaisempi tehdä vuosittaisia muutoksia kuin käyttötalouden rahavirtaan. Tämä ei kuitenkaan saa johtaa lyhytnäköiseen investointien suunnitteluun. Investointisuunnitelmien valmistelu, jota tehdään talous- ja hallintoyksikön ja teknisen toimialan yhteistyönä, perustuu tälläkin hetkellä valtuustokaudet ylittävään kaupunginvaltuuston vahvistamaan viiden vuoden suunnitelmaan. Taustalla valmistelutyötä tukemassa on myös tätä virallista investointisuunnitelmaa pidempi suunnitelma ja listaus investointitarpeista. (Tuomas H.)

Kassanhallintajärjestelmä on hankittu. Tämä on osa laajempaa varainhallinnan kehittämiskokonaisuutta, josta vuoden 2023 syksyn aikana on tarkoitus toteuttaa seuraavat asiat: kaupungin rahoitustilanteen säännöllinen raportointi, kassavirtaennusteen tarkentaminen, konsernitilin tehokkaampi käyttö ja henkilöstökassan lopettaminen henkilöjäsenten osalta. (Lauri K.)

Kaupunginhallituksen esitys jatkotoimenpiteiksi: Kaupunginhallitus yhtyy talous- ja hallintojohtajan lausuntoon. Nykyiseen menettelyyn investointisuunnitelman osalta ei edellytetä muutoksia. Varainhallinnan osalta kaupunginhallitus edellyttää, että asioita valmistellaan vs. rahoitusjohtajan lausunnon mukaisesti. Valmisteluvastuu asioista on rahoitusjohtajalla.

Tarkastuslautakunta toteaa rakennusvalvontayksikön tehtäväkentän olevan laaja-alainen ja tehtävien asianmukaisen hoitamisen vaativan tiivistä yhteistyötä kaupungin muiden toimijoiden, kuten infrayksikön sekä kasvupalvelut- ja kaupunkisuunnitteluyksikön, kanssa. Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota maapolitiikan, kaupunkimittauksen ja kaupunkisuunnittelussa toteutettavan kaavoituksen muodostamaan tärkeään kokonaisuuteen, jossa rakennusvalvontayksikkö toimii yhtenä keskeisenä toimijana. Tarkastuslautakunta kysyy, kuinka kyseisten toimintojen yhteistyön saumattomuus ja sitä kautta organisaation kokonaisuuden toimivuus varmistetaan?

Tarkastuslautakunta painottaa kaupunkikehityksen toiminnon tärkeyttä kaupungin toiminnan kehittämisessä pitkällä tähtäimellä. Kaupunkikehityksellä yhdessä kaupunkisuunnittelun kanssa on keskeinen rooli esimerkiksi uusien yritysten Poriin sijoittumisessa ja kaupungin valmiudessa vastata tämänkaltaiseen kysyntään. Tarkastuslautakunta kysyy, onko kaupunkikehityksen resursointi riittävällä tasolla toiminnon strategiseen merkittävyyteen nähden?

Jouko Hautamäki

Pori kaupungin toimialojen ja konsernin tytäryhtiöiden yli toimiva *kaupunkiketju* varmistaa maapolitiikan saumattoman toteutumisen erityisesti elinkeinoelämän kannalta merkittävässä rakennus- ja sijoittumishankkeissa. Kaupunkiketjuun kuuluvat kaupungin toiminnoista puhetta johtava kasvupalvelut ja kaupunkisuunnittelu -yksikkö, kaupunkisuunnittelu-toimintayksikkö, infrayksikkö ja rakennusvalvontayksikkö, liikelaitoksista Porin Vesi sekä konserniyhtiöistä Pori Energia, Porin Satama ja Priztech. Toiminnan edelleen kehittämiseksi selvitämme mahdollisuutta osallistua Tampereen yliopiston vetämään projektiin, jossa virtaviivaistetaan kaupunkien maankäyttöön liittyviä prosesseja. Kehittämisprojekti voisi alkaa Q2/2024, ja mukana olisi valikoidusti isoimpia kaupunkeja sekä rakennusliikkeitä.

Kaupunkikehitystä on kehitetty omana toimintonaan vähitellen. Kysymys on verkostomaisessa toiminnasta kaupungin organisaation sisällä. Tähän mennessä on onnistuttu luomaan yhteinen ymmärrys kaupunkikehityksen kärkikohteista ja näillä onkin varsin merkittävä osa kaupungin talousarviorakenteessa. Näiden kärkikohteiden kautta on saatu jäsenettyä eri toimijoiden yhteistyötä, mikä on olennaista, koska minkään kärkikohteen kehittäminen ei ole mahdollista ilman laajaa organisaation sisäistä yhteistyötä. Tämä toimintatapojen kehitys on saavutettu olemassa olleilla resursseilla. Tätä lausuntoa kirjoitettaessa on meneillään hallintosäännön uudistamiseen liittyvä pohdinta elinvoima- ja ympäristötoimialan sekä konsernipalveluiden organisoitumisesta 1.1.2024 lukien. Yhtenä kysymyksenä on myös kaupunkikehitys. Yksittäisten toimintojen resursointi on aina sidoksissa kaupungin taloustilanteeseen ja tuon

kokonaisuuden sisällä tehtäviin kohdennuksiin. Resursointi on siten kysymys, joka tulee ratkaista vuosittain talousarviovalmistelun yhteydessä.

Kaupunginhallituksen esitys jatkotoimenpiteiksi: Kaupunginhallitus yhtyy lausuntoon ja edellyttää, että toimintaa kehitetään edelleen voimakkaasti. Valmisteluvastuu asiasta on elinvoima- ja ympäristötoimialan toimialajohtajalla.

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota infran korjausvelkaan todeten korjausvelan hillitsemiseen ja pysäyttämiseen liittyvät tavoitteet tärkeiksi. Tarkastuslautakunta kokee infrastruktuurin kunnossapidon nostamisen osaksi kaupungin TOP 10 -prosesseja hyväksi asiaksi. Tarkastuslautakunta jää seuraamaan korjausvelan kehittymistä tulevana vuosina ja painottaa pitkän tähtäimen suunnitelmien tärkeyttä korjausvelan hallinnassa.

Tarkastuslautakunta toteaa maapoliittisen ohjelman uudistamisen olevan keskeinen askel kaupungin toiminnan kehittämisessä. Tarkastuslautakunta kuitenkin korostaa tarvetta pitää maapoliittinen ohjelma ajan tasalla sekä jatkaa kehitystyötä myös tulevaisuudessa. Keskeisessä roolissa ovat myös asunto- ja elinvoimapolitiikan ajantasaisuus sekä niiden selkeä linkitys maapoliittiseen ohjelmaan.

Lisäksi tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että maapoliitiikka tarjoaa tukea konkreettisen työn suorittamiselle. Maapoliittisella ohjelmalla nähdään olevan laaja-alaiset

vaikutukset infrayksikön toiminnan lisäksi myös esimerkiksi useiden elinvoima- ja ympäristötoimialan toimijoiden sekä Porin Veden toiminnassa. Tarkastuslautakunta kysyy, toimiiko uudistettu maapoliittinen ohjelma riittäväällä tasolla koko organisaation tarpeiden mukaisena ja toimintaa ohjaavana työkaluna ja tukeeko se Pori 2030 -strategian mukaista visiota kasvavasta kaupungista?

Markku Koppelomäki ja Tomi Lähtenmäki

Teknisen toimialan infrayksikkö on teettänyt vuonna 2019 katuverkon kuntotarkastuksen ja korjausvelan määrityksen. Selvityksen tuloksia on huomioitu vuosittain infraa koskevan investointiohjelman laadinnan yhteydessä. Tehty selvitys tukee pitkän tähtäimen suunnittelua, koska se ulottuu aina vuoteen 2030 saakka.

Korjausvelkaselvityksen perusteella saatiin selville korjaustarpeessa olevat kadut ja kevyenliikenteenväylät. Selvityksen tulos kertoi myös, että kevyenliikenteenväylät ovat katuja huonommassa kunnossa. Valtuuston vuonna 2022 hyväksymässä Pori 2030 strategiassa on nostettu erityisesti kevyenliikenteen väylät erityishuomioon.

Käytettävissä olevilla investointimäärärahoilla on tavoiteltu korjausvelan kasvun hidastamista. Se miten tavoitteessa on onnistuttu, selviää vuoden 2024 lopulla, kun katuverkon korjausvelkalaskelma päivitetään nykyhetkeen. Kun Pohjoisväylä vuonna 2023 otettiin käyttöön, samalla valmistui kaupungin pääkatuverkko ja jatkossa investoinnit kohdistuvat pääosin olemassa olevan infran perusparantamiseen korjausvelan kasvun hillitsemiseksi.

Uusi maapoliittinen ohjelma on valmisteltu teknisen toimialan infrajohtamisen toimesta. Koska valmistelusta ovat vastanneet maankäyttöinsinööri sekä tonttipäällikkö, vastaa uusi maapoliittinen ohjelma hyvin organisaation tarpeisiin. Edellytyksenä on toki, että hyväksytyä maapoliittista ohjelmaa noudatetaan ja toteutetaan määrätietoisesti. (Markku K.)

Uusi maapoliittinen ohjelma tukee Porin strategian kasvuvisiona, kunhan sitä toteutetaan ja noudatetaan määrätietoisesti. (Tomi L.)

Kaupunginhallituksen esitys jatkotoimenpiteiksi: Kaupunginhallitus edellyttää, että infran korjausvelkaa seurataan säännöllisesti ja huomioidaan talousarviovalmisteluissa. Valmisteluvastuu asiasta on teknisen toimialan toimialajohtajalla. Maapolitiikan osalta kaupunginhallitus edellyttää, että sen toteutumista seurataan aktiivisesti ja yhteyttä kaupungin muihin suunnitelmiin ja ohjelmiin kehitetään jatkuvasti. Tästä valmisteluvastuu on kaupunginjohtajalla ja kaupungin johtoryhmällä.

Tarkastuslautakunta suosittelee kaupunginvaltuuston tiedonsaannin näkökulmasta, että Porin kaupungin talousarviossa ja tilinpäätöksessä Porin Veden vuosi-investointibudjetti sekä toteumatiedot esitetään tarkemmalla tasolla. Talousarviossa esitetty investointibudjetti voidaan esimerkiksi jakaa saneeraus-, laajennus- ja muihin investointeihin. Sitovuustason muuttaminen ei tarkastuslautakunnan mielestä ole tarpeellista toiminnan joustavuuden säilyttämiseksi.

Porin Veden verkoston laajentamisinvestointien näkökulmasta on kaupungin tärkeää toteuttaa yhdyskuntarakenteen järkevää suunnittelua. Tarkastuslautakunta kysyy, onko kaavoituspäätösten valmistelussa rutiinia huomioida Porin Vedelle aiheutuvat vesihuoltoinfran rakentamiskustannukset? Jos on, niin tarkistetaanko, että liikelaitokselle jää samanaikaisesti tarpeeksi määrärahoitusta saneerausinvestointeihin?

Tarkastuslautakunta toteaa, että Porin Veden organisaatiossa ollaan hyvin tietoisia vesihuollon riskeistä ja riskienhallintaa toteutetaan suunnitelmallisesti. Valppautta

ja varautumista haastavat samanaikaiset yhteiskunnalliset ilmiöt, joihin pitää reagoida.

Tarkastuslautakunta esittää huolensa siitä, että ammattilaisten rekrytointiin sekä ammattiosaajien pitovoimaan vaikuttaa liittyvän lisääntyviä haasteita.

Ismo Lindfors ja Tuomas Hatanpää

Porin Vesi liikelaitoksen vuoden 2024 talousarvioesityksestä ja investointisuunnitelmasta 2024-2026 alkaen nämä asiakirjat tulevat sisältämään investointien jaon tarkastuskertomuksessa esitetyllä entistä selkeämmällä jaolla saneeraus-, laajennus- ja muihin investointeihin. Tilinpäätöksessä investointien esittämiseen mainitulla jaolla suunnitellaan toimintatapaa käytössä olevat raportointijärjestelmät ja tilinpäätöksen laadintamenettely huomioiden.

Porin Vesi osallistuu vuosittain talousarviovuotta edeltävänä vuonna pidettäviin kaupungissa kehitteillä olevien alueiden suunnittelupalaveriin eli ns. kaavoituskatsauksiin ja tonttituotantopalaveriin. Porin

Vesi on siten tietoinen käynnissä olevista ja tulevista hankkeista. Näin Porin Vesi pystyy hyvissä ajoin laskemaan tarvittavat laajennusinvestointirahoituksensa.

Monissa laajennuskohteissa Tekninen toimi Porin Veden toimeksiannosta tekee kohteen vesihuoltoverkoston investointityöt ennalta sovittuun sisäiseen veloitusintaan. Kaupungissa ei ole viime vuosina toteutettu suuria asuinaluerakennuskohteita, koska tonttitarjontaa on ollut riittävästi. Porin Vesi on täten voinut kohdentaa tehokkaasti investointirahoitusta saneerauskohteisiin.

Porin Vedellä on edustus kaupungin elinkeinoketjussa, jossa keskustellaan elinkeinoelämään liittyvistä investointitarpeista. Vedellä on edustus myös käytännön suunnittelua ja rakentamista kaupunkitasolla koordinoivassa työryhmässä (SURAKO).

Porin Vedessä tällä hetkellä toimiva henkilöstö on osaavaa ja asiantuntevaa. Rekrytoinneissa on ollut havaittavissa hakijamäärien selvä väheneminen aiempaan nähden. Ikäluokkien pienentyessä ja työtehtävien vaativuuden lisääntyessä kilpailu taitajista ja osaajista kiristyy sekä valtakunnallisesti että alueellisesti. Osaava vesihuollon parissa työskentelevä henkilöstö on kysyttyä esimerkiksi prosessiteollisuuden piirissä. Yksi rekrytointimahdollisuuksia parantava tekijä on hyvä HR-asioiden johtaminen ja siitä syntyvä positiivinen työnantajakuva.

Kaupunginhallituksen esitys jatkotoimenpiteiksi: Kaupunginhallitus yhtyy lausuntoon. Talousarvion ja tilinpäätöksen osalta kaupunginhallitus edellyttää, että esitetyt muutokset rakenteessa otetaan huomioon tulevissa asiakirjoissa. Valmisteluvastuu tästä on talous- ja hallintojohtajalla.

Tarkastuslautakunta suosittelee, että omistajapoliittisissa linjauksissa Porin Linjoille määritellyt tavoitteet, suoritteet ja varsinkin mittarit arvioidaan uudelleen hankintasopimusmallipohjalta. Minkälaiset tavoitteet ja mittarit ovat sellaisia, joiden toteutumiseen Porin Linjat Oy pystyy tosiasiallisesti toiminnallaan vaikuttamaan?

Tarkastuslautakunta suosittelee, että omistaja selvittää, onko Porin Linjoilla lainsäädännön määrittelemien reunaehdoin mahdollista osallistua Satakunnan hyvinvointialueen kuljetuspalvelujen tarjouskilpailuihin. Jos on, niin omistajapoliittisia linjauksia on hyvä näiltä osin päivittää.

Tarkastuslautakunta suosittelee vahvasti jalostamaan yhteistyötä joukkoliikennesuunnittelun ja Porin Linjojen välillä kummankin toimijan lainsäädäntökehys ja rooli huomioiden. Yhteistyön tavoitteena tulee olla konsernirakenteen arvon maksimointi kuntalaisille. Yhteistyön vetovastuun arvioidaan olevan avoimen joukkoliikenteen tilaajalla.

Tarkastuslautakunta kysyy, onko kriisiviestintä läpi kaupunkikonsernin teknisesti varmistettu?

Lauri Kilkku ja Jouko Hautamäki

Porin kaupungin omistajapoliittisten linjausten päivittäminen on tätä lausuntoa kirjoitettaessa vielä kesken. Tavoitteena on, että linjaukset olisivat kaupunginvaltuuston käsiteltävänä vuoden 2023 lokakuun kokouksessa. Tarkoituksena on, että joukkoliikennepalveluiden järjestämisessä tapahtuneet muutokset näkyvät myös Porin Linjat Oy:tä koskevilla linjauksissa. Todettakoon kuitenkin, että tarkemmat tavoitteet on kirjattu joukkoliikenneviranomaisen ja Porin Linjat Oy:n väliseen sopimukseen.

Ottaen huomioon Porin Linjat Oy:n tämänhetkinen kalusto ja tehtävät joukkoliikenteessä, niin tarkastuslautakunnan suosituksesta huolimatta ei tässä vaiheessa ole tarkoituksenmukaista selvittää sitä, olisiko ”Porin Linjoilla lainsäädännön määrittelemien reunaehdoin mahdollista osallistua Satakunnan hyvinvointialueen kuljetuspalvelujen tarjouskilpailuihin.”

Porin kaupungin kriisiviestintäsuunnitelmaa ollaan parhaillaan päivittämässä. Yhtenä osana siinä käydään läpi kaupungin viestintävälineet, joita otetaan käyttöön kulloisenkin tilanteen vaatimalla tavalla. Ensisijaisesti käytetään välineitä, jotka ovat jatkuvasti käytössä, mutta varaudutaan käyttämään myös virvepuhelimia ja muita häiriötilanteisiin soveltuvia välineitä.

Kaupunginhallituksen esitys jatkotoimenpiteiksi: Kaupunginhallitus yhtyy annettuun lausuntoon. Asioiden valmistelun tulee edetä, kuten lausunnossa on esitetty. Valmisteluvastuu asioista on Porin

linjojen osalta vs. rahoitusjohtajalla sekä vs. elinvoima- ja ympäristötoimialan johtajalla sekä kriisiviestintäsuunnitelman osalta turvallisuuspäälliköllä ja viestintäjohtajalla.